

Verksamhet

Fiskodling
Lappo by
Brändö

Ärende

Ansökan avser tillstånd för befintlig fiskodling vid Lejgrund och vinterförvaring vid Bjärnäsudden, båda i Lappo by, Brändö kommun.

Tillståndsplikt föreligger enligt 10 § landskapslag (2008:124) om miljöskydd, miljöskyddslagen.

Beslut

Miljö tillstånd

Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet, ÅMHH, beviljar Brändö Lax Ab (FO-nr 0568703–2) miljö tillstånd för befintlig fiskodling vid Lejgrund och vinterförvaring vid Bjärnäsudden, båda i Lappo by, Brändö kommun.

Miljö tillstånd beviljas med stöd av 17 § 1 mom. miljöskyddslagen.

Giltighet

Detta tillstånd gäller till och med 31.12.2034.

Inkommer ansökan om nytt tillstånd innan 01.07.2034 gäller dock tillståndet tills dess att beslut om nytt tillstånd vunnit laga kraft.

Tillståndshavaren ska även inkomma med en ansökan om granskning och revidering av tillståndsvillkor senast 01.07.2029. Om ansökan om revidering av tillståndsvillkor inte görs inom den föreskrivna tiden förfaller tillståndet i enlighet med 21 § 2 mom. e punkten miljöskyddslagen.

Ersättning

ÅMHH har prövat frågan om ersättning enligt 7 kap. 8 § vattenlagen (1996:61)

för landskapet Åland, vattenlagen. Myndigheten konstaterar att nedanstående tillståndsvillkor och föreskrifter utgör sådant skydd att verksamheten inte kommer att orsaka sådan skada som ligger till grund för ersättning enligt 7 kap. 4 och 6 §§ i vattenlagen.

Miljökonsekvensbedömning

ÅMHM har övervägt behovet av miljökonsekvensbedömning, MKB, i enlighet med 2 och 3 §§ i landskapsförordning (2018:33) om miljökonsekvensbedömning och miljöbedömning. Till underlag för detta beslut krävs inte en MKB.

Villkor och föreskrifter

Tillståndshavaren ska följa nedanstående villkor och föreskrifter utfärdade med stöd av 24 och 26 §§ miljöskyddslagen.

1. Verksamhetens totalbelastning till vattenmiljön vid Lejgrund får uppgå till maximalt 1 934 kg fosfor och 20 125 kg kväve årligen.

Vid platsen för vinterförvaring vid Bjärnäsudden är stödutfodring för fiskarnas välmående tillåtet under perioden 15 oktober – 15 maj. Utsläpp av näringsämnen till vattnet från stödutfodringen beräknas in i ovanstående totalbelastning.

Med totalbelastning avses den mängd fosfor och kväve som binds i den producerade fiskens årliga tillväxt subtraherat från den totala mängden fosfor respektive kväve i det foder som årligen används.

24 § a punkten miljöskyddslagen, 3 § 3 mom. landskapsförordning (2007:57) om odling av regnbågslox och lax i havet, fiskodlingsförordningen

2. Tillståndshavaren ska så långt det är möjligt införskaffa information om fodrets ursprung och framställning för att på så sätt försäkra att det framställts på ett miljömässigt godtagbart sätt.
7 § miljöskyddslagen
3. Tillståndshavaren ska sträva till att minska belastningen på vattenområdet som verksamheten ger upphov till och vid den dagliga skötseln noggrant beakta miljöskyddsaspekter. Tillståndshavaren ska tillämpa bästa tillgängliga teknik som enligt gängse branschkriterier är ekonomiskt möjligt samt kontinuerligt sköta och underhålla anläggningarna så att minsta möjliga miljöförorening och

störning av närliggande bebyggelse uppstår. Tillståndshavaren ska sträva till att minska foderkoefficienten och använda foder med minsta möjliga fosfor- och kväveinnehåll.

4 kap. 7 § 2 mom. vattenlagen, 4 § miljöskyddslagen

4. Tillståndshavaren ska hålla fiskodlingsanläggningarnas konstruktioner och anordningar i sådant skick och förankra dem så att de hålls på den avsedda platsen och inte stör sjötrafiken eller förorsakar det övriga nyttjandet av vattendraget sådan skada som kan undvikas.

För att trygga sjötrafiken i anläggningarnas närhet ska konstruktionerna utmärkas på ett av Traficom godkänt sätt.

4 kap. 4 § vattenlagen

5. Kemikalier ska hanteras och användas så att eventuellt spill eller läckage inte kan nå avlopp, luft, mark eller vatten eller på annat sätt förorena miljön eller orsaka olägenhet utöver vad deras faktiska bruk föranleder. Kemikalier som används inom verksamheten ska antecknas i driftjournal enligt föreskrift 9.

All personal som kommer i kontakt med kemikalier ska känna till kemikaliernas huvudsakliga egenskaper och hur de ska hantera eventuella olyckor. Svenskspråkiga skyddsinformationsblad för de använda kemikalierna ska finnas lätt tillgängliga. Utrustning för uppsamling av eventuellt spill eller läckage ska finnas tillgängligt på anläggningen.

I verksamheten får endast sådana medel och kemikalier användas som är tillåtna enligt landskapslag (1990:32) om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om kemikalier (1995/60).

Tvätt och färgning av kassar ska ske med minsta möjliga negativa påverkan på miljön och bör i mån av möjlighet helt undvikas.

4–5 §§ och 24 § e punkten miljöskyddslagen, 4 kap. 7 § 1 mom. vattenlagen

6. Avfallshanteringen ska följa landskapslag (2018:83) om tillämpning av rikets avfallslag (FFS 646/2011) och gällande kommunala föreskrifter, samt skötas så att miljöförorening och olägenhet för människors hälsa förhindras. Följande prioriteringsordning ska iakttas för hantering av det avfall som uppstår i verksamheten: förebyggande, förberedelse för återanvändning, materialåtervinning, annan återvinning såsom exempelvis energiåtervinning samt bortskaffande. Avfallet ska återvinnas om det är tekniskt möjligt till en

rimlig kostnad.

Allt avfall och farligt avfall ska separeras och hanteras med hänsyn till principen om bästa tillgängliga teknik samt förvaras i märkta och för ändamålet avsedda kärl. Avfall och farligt avfall samt fodersäckar får endast lämnas till en av myndigheterna godkänd mottagare för i fråga varande avfall.

Hantering av avfall ska redovisas i driftjournal enligt föreskrift 9 och för avfallstransporter ska upprättas transportdokument enligt avfallslagen.

24 § b punkten och 26 § miljöskyddslagen, 8, 13–17, 118 och 121 §§ rikets avfallslag

7. All hantering av död fisk ska ske slutet för transport till godkänd anläggning för kompostering eller motsvarande godkänd anläggning enligt krav för behandling av animaliskt kategori III avfall, i enlighet med Europaparlamentets och rådets förordning nr 1069/2009 om hälsobestämmelser för animaliska biprodukter som inte är avsedda att användas som livsmedel. Hantering ska redovisas i driftjournal enligt föreskrift 9.

24 § b punkten och 26 § miljöskyddslagen, 118 § rikets avfallslag

8. Om fisken i anläggningarna konstateras eller misstänks ha en smittsam sjukdom som kan överföras från ett djur till ett annat eller en smittsam sjukdom som inte allmänt förekommer, ska sökanden underrätta ÅMHHM och landskapsveterinären vid Ålands landskapsregering samt vidta nödvändiga åtgärder.

Om avfall i form av död fisk uppkommer vid bekämpning av sjukdom ska avfallet behandlas i en av myndigheterna godkänd anläggning för behandling av animaliskt avfall med risk för smitta.

4 kap. 4 § vattenlagen

9. För kontroll av verksamhetens miljökonsekvenser ska en driftjournal föras. I journalen ska finnas uppgifter om:
 - foderleverantör samt företagsmärkning
 - mängden använt foder och dess innehåll
 - de mängder fisk som tillförts odlingarna samt bortförts från dem
 - förekomst av eventuella fisksjukdomar och behandling av dem samt fiskens medicinering och dödlighet
 - hantering av död fisk enligt villkor 7

- använda kemikalier, inköp, förbrukning och lagerhållning
- typ och mängd avfall samt avfallets mottagare
- andra nödvändiga uppgifter om verksamheten

Journalen ska bevaras 10 år vid anläggningen och kunna uppvisas vid inspektion. Ett årssammandrag av driftjournalen ska årligen lämnas till ÅMHH inom februari månad följande år på en för detta ändamål uppgjord blankett.

Tillståndshavaren ska på begäran av ÅMHH uppge nödvändiga uppgifter och utredningar för kontroll av skötseljournalens tillförlitlighet.

26 § miljöskyddslagen, 7 § fiskodlingsförordningen

10. Tillståndshavaren ska på egen bekostnad låta utföra kontroller av fiskodlingarnas inverkan på vattendraget, inverkan på fiske och fiskbestånden på ett av myndigheten godkänt sätt. Kontrollerna kan utföras som samkontroll tillsammans med de andra kontrollskyldiga i området enligt det gemensamma miljökontrollprogrammet för fiskodlingarna på Åland. Om tillståndshavaren inte utför kontrollerna inom detta program ska ett förslag till alternativt program lämnas in till ÅMHH inom två månader efter det att detta beslut vunnit laga kraft.

Om resultaten av observationerna ger anledning därtill kan kontrollprogrammet senare ändras i samråd med ÅMHH eller i enlighet med 26 § 4 mom. miljöskyddslagen.

Resultaten av observationerna ska inlämnas till ÅMHH. Dokument och resultat från kontrollprogrammet ska bevaras vid anläggningarna och kunna uppvisas för tillsynspersonal.

26 § miljöskyddslagen

11. Tillståndshavaren ska utse en ansvarig person som har den kunskap som krävs för att övervaka anläggningarna så att miljötillståndet följs. Personens namn och kontaktuppgifter ska meddelas till ÅMHH. Vid byte av ansvarig person ska uppgifterna uppdateras.

7 § miljöskyddslagen

12. Tillståndshavaren är skyldig att kontrollera, utreda och redovisa verksamhetens miljökonsekvenser vid avslutande av verksamhet. Meddelande om avveckling ska göras till ÅMHH, som kan besluta om sådana

undersökningar, åtgärder och försiktighetsmått som krävs vid avveckling av verksamheten.

24 § d punkten miljöskyddslagen

Beslutsmotiveringar

Verksamheten och dess placering

Brändö Lax Ab, nedan bolaget, anhåller i sin ansökan om nytt tillstånd för den befintliga fiskodlingen vid Lejgrund (koordinater: N: 60.277667° E: 20.971333°) och för vinterförvaring nordväst om Bjärnäsudden, belägen i sundet mellan Lappo och Björkö (koordinater: N: 60.319258889° E: 20.965603611°). Bolaget avser bedriva verksamheten med samma omfattning som tidigare.

Både vattenområdet vid Lejgrund och Bjärnäsudden tillhör fastigheten Norrgårds 35-409-3-11 i Brändö kommun. Bolaget har bifogat legoavtal med fastighetsägaren i ansökan och därmed uppvisat rätt till båda odlingsområdena.

Bolaget köper in all sättfisk av regnbågslox (*Oncorhynchus mykiss*) från riket. Fisken flyttas till odlingsplatsen under maj månad och odlas vanligtvis under en säsong. Slakten sker under oktober-november, då fisken uppnått en vikt mellan 1,5 – 2,5 kg. Fisken bogseras till bolagets slakteri i Brändö. Enligt årsrapporten för år 2023 flyttades 119 000 kg fisk till Bjärnäsudden, vilka stöutfodrades under vinterperioden med 3 000 kg.

Odlingsverksamheten bedrivs vanligtvis i fem runda, öppna och 9 meter djupa nätkassar med en omkrets på 100 meter. Den totala ytan per kasse är därmed 800 m² och volymen 7 200 m³. Kassarna är fästa vid flytponton, vilka är förankrade i botten med kraftiga rep och sten eller ankare. Kassarna är täckta med nät för att förhindra skador på fisken och predation av fåglar.

Utfodringen sker dagligen med foderblåsare från båt, så att fodergiven anpassas för maximal tillväxt och minimerat spill. Fiskfodret lagras i ett foderlager på Lappo. Bolaget använder även Lappo som mellanlagringsplats för brännbart avfall och död fisk.

Odlingsenheten Lejgrund är belägen i ett relativt exponerat läge söder om Lappo. Området hör till vattenförekomsten Skiftet Södra (nr 56). Den förekomsten klassas som ytterskärgård och har en area på ca 637 km². Vinterförvaringsplatsen

Bjärnäsudden är däremot belägen i ett mycket skyddat läge i sundet mellan Lappo och Björkö. Området tillhör vattenförekomsten Brändö innerskärgård (nr 58), med en areal på 81,6 km². Indelningen av Ålands kustvatten i vattenförekomster är utförd av Ålands landskapsregering och finns beskriven bland annat i Förvaltningsplan för de åländska vattnen, 2022 - 2027.

Enligt Bilaga 1 i landskapsförordning (2007:57) om odling av regnbågslox och lax i havet, fiskodlingsförordningen, bedöms området vid Lejgrund ha hög vattenomsättning och uppfyller kraven på lokalisering, djup och öppenhet enligt 3 § fiskodlingsförordningen.

Enligt information i ansökan blev bolaget den 12.10.2022 anslutet till det internationella certifieringsorganet ASC, Aquaculture Stewardship Council, som garanterar en miljömässigt och socialt hållbar produkt. Det är första gången finsk odlad regnbåge i Östersjön beviljats denna märkning. För att bli certifierad, ställs det höga krav på bland annat arbetsrutiner, kvalitetssäkring och dokumentation.

Processuella motiveringar

Verksamheten är tillståndspliktig då den omfattar fiskodling >20 ton enligt 10 § miljöskyddslagen och 6 kap. 16 § a punkten vattenlagen.

Tillståndets giltighet

Enligt 4 kap. 1 § vattenlagen ska vattenfarlig verksamhet utövas så att ändamålet med verksamheten nås med minsta skada och olägenhet utan att kostnaderna för dessa hänsyn medför att verksamheten omöjliggörs. Av förarbetena till vattenlagen framgår att övergödning är ett av de största vattenvårdsproblemen i saltsjön. Myndigheten konstaterar att fiskodling innebär ett nettotillskott av närsalter till vattnet. Även om fiskodlingens bidrag till Östersjöns totala övergödningssproblem är relativt litet, är det ur ett åländskt perspektiv det största enskilda bidraget. Myndigheten konstaterar med utgångspunkt i detta, att det är skäligt att utsläppen till vattenmiljön och tillståndet tidsbegränsas samt omprövas med 10 års intervall. Villkoren ska däremellan revideras efter 5 år för att aktualiseras och prövas mot BAT-kraven samt vid behov begränsa fiskodlingsverksamhetens belastning på vattenmiljön enligt 24 § miljöskyddslagen och i enlighet med vad som stadgas i 4 kap. 7 § vattenlagen.

Allmänna innehållsmotiveringar

Fiskodling i öppna kassar belastar vattenmiljön med näringsämnen och organiskt material via fiskens fekalier och gälar samt foderrester. Effekten på den lokala vattenmiljön beror både på verksamhetens omfattning och på odlingens lokalisering. ÅMHH konstaterar, efter att ha granskat förutsättningarna för beviljande av tillstånd, att verksamheterna med iakttagande av de i tillståndet givna tillståndsvillkoren är förenliga med miljöskyddslagen och den lagstiftning som nämns i 10 § i samma lag. ÅMHH beviljar tillstånd med stöd av 17 § 1 mom. miljöskyddslagen.

Myndigheten konstaterar att verksamhetsutövaren har påvisat tillräcklig kunskap och att denne är organiserad på ett trovärdigt sätt. ÅMHH konstaterar vidare att företaget uppfyller kravet om verksamhetens organisation enligt 7 § miljöskyddslagen.

De villkor och föreskrifter som fastställts i beslutet har utformats så att ändamålet nås med minsta möjliga negativa miljöpåverkan utan att denna miljöhänsyn blir oskälig enligt 4 § miljöskyddslagen. Villkoren föreskrivs i enlighet med miljöskyddslagens 24 och 26 §§.

Detaljerade innehållsmotiveringar

Odlingsplatsens lokalisering och lämplighet

För att utföra ett vattenföretag krävs enligt 2 kap. 2 § i vattenlagen rätt eller rådighet över vattenområdet och enligt 2 kap. 3 § vattenlagen råder den som äger en fastighet över det vatten som finns där, om inte annat följer av bestämmelserna i vattenlagen. Sökanden arrenderar behövliga vattenområden.

Enligt 4 kap. 6 § vattenlagen får vattenfarlig verksamhet endast utövas på plats eller platser där minsta möjliga olägenhet för vattenmiljön uppstår och där förutsättningarna finns eller kan skapas för det slags verksamhet som är i fråga, utan att oskäligt högre verksamhetskostnader uppstår till följd av platsvalet. ÅMHH konstaterar att forskning visat att kuststräckor med goda förutsättningar för fiskodling vanligen har en hög vattenomsättning. Hög vattenomsättning medför att utspädningen är stor och att eventuella övergödningseffekter är svåra att mäta i odlingens närhet. Vid en bra lokalisering får man således små lokala effekter, men ett generellt tillskott av närsalter till havet.

Fiskodlingsförordningen reglerar vilka krav som ställs på lokalisering, djup och öppenhet för att lämpa sig för fiskodling. Sättfiskodling och vinterförvaringsplatser är undantagna kraven i fiskodlingsförordningen, men kan i förekommande fall användas som riktgivande. Dock utan bindande verkan.

Lejgrund

Den befintliga odlingsplatsen vid Lejgrund är enligt bilaga 1 i fiskodlingsförordningen lokaliserad i ett yttre vattenområde med hög vattenomsättning och har enligt ansökan ett vattendjup mellan 20–25 m. Vattendjupet ska vara minst 10 m eller djupare, för då växer fisken bättre och utsätts för mindre sjukdomsrisk.

Odlingsplatsen ska förutom vattendjupet även uppfylla kravet på öppenhetsvärde eller exponeringsgrad. Både exponeringsgrad och öppenhetsvärde avspeglar vattenutbytetiden och är ett mått på områdets känslighet för övergödning. Enligt den schematiska utredningen ”Förslag till det reviderade miljökontrollprogrammet för fiskodlingen på Åland” (Jukka Mehtonen, Husö biologiska station, 2000) över de åländska fiskodlingarnas instängdhet har vattenområdet vid Lejgrund där odlingen ligger, beräknats ha en yta på 2,99 km² och en öppenhet på 1,17. Öppenheten har beräknats genom att dividera vattenytans area med tvärsnittsöppningarnas area. Ett öppenhetsvärde på 1,17 indikerar att vattenutbytet är gott. Kravet enligt fiskodlingsförordningen för öppenhetsvärdet är minst 0,75 och odlingsplatsen vid Lejgrund uppfyller med marginal kravet. Ansökan innehåller inte beräknad exponeringsgrad.

Enligt Naturvattens sammanställning av åländska fiskodlingar bedöms odlingsplatsen vid Lejgrund ha en vågexponering på 30 000, vilket bedöms visa på ett relativt exponerat läge.

Fiskodlingen vid Lejgrund bedöms ge upphov till obetydliga-små lokala miljöeffekter enligt Naturvattens sammanställning av Miljökontroll för åländska fiskodlingar 2021. Bedömningen baseras på en viss nedsättning av tillståndet för klorofyll och perifyton. I utvärderingen över åren 2011–2021 konstateras dock att bedömningen är osäker, då kontrollpunkterna ligger långt från odlingsplatsen. Det gör det svårt att detektera lokala miljöeffekter. Likaså nämner Naturvatten i sin rapport att perifytonmassan kan uppvisa stora variationer och att perifytontillväxt är en parameter som mäter lokala korttidseffekter av odlingsverksamhet.

Sediment- och bottenfaunaundersökningar som utförts inom ramen för fiskodlingens gemensamma kontrollprogram visar att området har erosions- och transportbottnar och att odlingen har obetydlig påverkan på bottenfauna. Naturvattens sammanställning visar att sedimentets halt av organiskt material varierar kraftigt inom 100 meters avstånd från odlingen. Den organiska halten visar inget samband med avståndet från odlingen. Ansamlingen av organiskt material, dvs sediment, uppmättes tidigare till ca 15 cm vid odlingen. Vid en kartläggning under år 2022 visade dock resultatet på flera punkter med reducerande sediment, varav en punkt med lukt av svavelväte. Under 2022 klassificerades siktdjupet som måttlig och syrgasförhållandet som måttlig hög halt. Vid undersökningar under år 2023 bedömdes att sedimentets status förbättrats från tydligt nedsatt till måttligt nedsatt. Syrgasförhållandet klassificerades fortsättningsvis som måttlig hög halt och bottenfauna, BBI, som måttlig. Klassificeringen av sammanvägt miljötillstånd visar på tydliga avvikelser och trenden visar på oförändrad situation.

Odlingsenheten är belägen i vattenförekomst nr 56, Skiftet Södra, som utgör ytterskärgård. Vattenförekomstens ekologiska status är klassificerad som måttlig. Förutom indelningen av Ålands kustvatten i vattenförekomster, är även klassningen av ekologisk status utförd av Ålands landskapsregering och finns beskriven bland annat i Förvaltningsplan för de åländska vattnen, 2022 - 2027. Den senaste sammanställningen som bifogades ett utlåtande från miljöbyrån, visar att de fysikalisk-kemiska parametrarna siktdjup, totalkväve och totalfosfor uppvisar måttlig status. För de biologiska parametrarna har bottenfauna och perifyton hög status, medan klorofyll-a och makrofyter klassas som måttlig. Trenden är god för alla parametrar utom för klorofyll och makrofyter, vilka är negativa. Det är den parameter med sämst klass som fastställer klassen för hela vattenförekomsten. Enligt förvaltningsplanen ska man vid sammanvägd bedömning av den ekologiska statusen lägga störst vikt på de biologiska parametrarna. De fysikalisk-kemiska parametrarna fungerar mer som understödande parametrar.

Beräkningar av vattenströmningar och vattenutbyte i detta område, utfört av SMHI och tillgängligt på Ålands landskapsregerings hemsida, visar enligt detta belastningsverktyg att Skiftet Södras nettoutbyte med övriga vattenförekomster har ett positivt inflöde för både kväve och fosfor. Nettoutbytetets andel av den totala belastningen i vattenförekomsten beräknas vara 74 % för kväve och 82 % för

fosfor. Punktbelastningen från fiskodling beräknas vara betydligt lägre, enbart 1,7 % för kväve och 5 % för fosfor. Utan hänsyn till vattenutbyte uppskattas den lokala punktbelastningen från Lejgrund fiskodling till 6 % för kväve och 27 % för fosfor. Stor andel av den lokala belastningen beräknas vara från atmosfärisk deposition.

Sammanfattningsvis är fiskodlingen vid Lejgrund placerad på en djup och relativt exponerad plats, med bra vattenutbyte och hög genomströmning. Detta syns i att området har erosions- och transportbottnar och obetydlig påverkan på bottenfauna. Odlingsverksamheten bedöms enbart ge upphov till obetydliga-små lokala miljöeffekter. Bottenfauna påverkas långsamt och bedöms ge en bra indikation på långvariga miljökonsekvenser och på trender. Fiskodlingens punktutsläpp av fosfor till vattenförekomsten bedöms dock enligt Naturvattens bedömning vara av betydande andel och de senaste sedimentprovtagningarna visar på viss nedsättning och haltökning i området.

Vattenförekomsten Skiftet Södra har sammanfattningsvis främst måttlig status av de undersökta parametrarna, men hög status för de biologiska parametrarna perifyton och bottenfauna. Trenden är god för flertalet av parametrarna i vattenförekomsten. För de biologiska parametrarna klorofyll-a och makrofyter är dock trenden negativ. Fiskodlingens punktutsläpp av lokala fosforbelastningen till vattenförekomsten bedöms enligt Naturvattens bedömning vara av betydande andel, medan kväveandelen är mindre.

ÅMHM behöver i sin beredning och beräkning av belastning på vattenmiljön beakta att det lokala tillståndet vid en odlingsplats kan avvika från övriga vattenförekomstens ekologiska status och de parametrar som undersökts.

Bjärnsudden

Den befintliga vinterförvaringsplatsen vid Bjärnsudden är enligt bilaga 1 i fiskodlingsförordningen lokaliserad i ett inre vattenområde med lägre vattenomsättning. Cirka 1 km sydväst om Bjärnsudden ligger bolagets sättfiskodling Björkö. Enligt Naturvattens sammanställning av åländska fiskodlingar är vinterförvaringsplatsen vid Bjärnsudden belägen på 14 meters djup och bedöms ha en vågexponering på 7 500, vilket visar på ett mycket skyddat läge.

Odlingsplatsen vid Bjärnsudden har haft varierande produktion genom åren.

Under år 2016–2017 odlades sik på platsen. Sedan år 2019 har platsen enbart använts som vinterförvaringsplats, med en foderåtgång mellan 3–5 ton per säsong. Naturvattens sammanställning för 2011–2021 visar på måttliga-stora lokala miljöeffekter, baserat på nedsättning av miljötillståndet för perifyton samt status på bottenfauna. Sedimentprovtagningar visar på höga halter av organiskt material och tyder därmed på ackumulationsförhållanden i området. Vid kartläggningen under 2022 hade flertalet punkter reducerande sediment och en punkt hade lukt av svavelväte. Resultaten från undersökningar år 2023 visar att sedimentet fortsättningsvis är tydligt nedsatt, medan klassificeringen av syrgashalt har förbättrats från måttlig hög halt till hög halt. Bottenfauna, BBI, bedöms ha statusklass måttlig. Trenden visar på försämrad situation beroende på att resultatet nu visar på två punkter med svavelvätelukt. Klassificeringen av sammanvägt miljötillstånd visar på tydliga avvikelser.

Beräkningar av vattenströmningar och vattenutbyte i detta område och med tidigare belastningsvärden, utfört av SMHI och tillgängligt på Ålands landskapsregerings hemsida, visar enligt detta belastningsverktyg att Brändö innerskärgårds nettoutbyte med övriga vattenförekomster var positiv för både kväve och fosfor. Sedan 2019 har punktbelastningen vid Bjärnäsudden minskat, då den platsen numera enbart används som vinterförvaringsplats.

Vinterförvaringsplatsen är belägen i vattenförekomst nr 58, Brändö innerskärgård, som utgör mellanskärgård. Vattenförekomstens ekologiska status är klassificerad som måttlig. Den senaste sammanställningen som bifogades ett utlåtande från miljöbyrån, visar att den fysikalisk-kemiska parametern siktdjup visar på måttlig status, medan totalkväve och totalfosfor uppvisar god status. För de biologiska parametrarna har bottenfauna och perifyton hög status, medan klorofyll-a och makrofyter klassas som måttliga. Trenden är god för alla parametrar utan för makrofyter, som är oförändrad. Det är den parameter med sämst klass som fastställer klassen för hela vattenförekomsten.

Sammanfattningsvis har området vid Bjärnäsudden ackumulationsbottnar och sedimentprovtagningar visar på viss nedsättning av bottenfauna vid odlingsplatsen. Vattenförekomsten Brändö innerskärgård har lågt förbättringsbehov för totalkväve och god status för totalfosfor är redan uppnådd. Statusen för parametern bottenfauna bedöms även vara hög i vattenförekomsten.

Verksamhetens belastning

Myndigheten konstaterar att en minskning av belastningen från fiskodlingsverksamhet med dagens teknik i huvudsak kan uppnås genom att minska mängden genom fodret tillförda närsalter till vattnet. Hur stor belastningsminskningen kan bli begränsas dock av vilka krav på närsalter fisken har för bibehållen tillväxt och välmående, utfodringsteknik samt av de foder som finns tillgängliga på marknaden. Med beaktande av att odlingen kan medföra viss negativ inverkan på vattenmiljön har totalbelastningen av kväve och fosfor till vattenmiljön beräknats, begränsats och reglerats i villkor 1 så att förutsättningar för tillstånd enligt 4 kap.1, 2, 4, 7 §§ vattenlagen, 5 kap. 9 § vattenlagen ska föreligga.

Enligt 5 kap. 21 § om kvalitetsmål, ska enligt 1 mom. allt vatten i landskapet skyddas på ett ändamålsenligt sätt så att vattenkvaliteten inte försämras och att den vid behov förbättras. Det övergripande målet ska vara att uppnå god vattenkvalitet. ÅMHHM bedömer, med beaktande av odlingsplatsens placering och den inverkan den har på vattenmiljön i området, att tillståndsvillkoren är ändamålsenliga för att uppnå tillräckligt miljöskydd enligt 4 kap. vattenlagen och för att bestämmelserna om vattenkvalitet i 5 kap. 9 § vattenlagen om ökad övergödning ska vara uppfyllda. ÅMHHM har i beredningen beaktat 21 § 3 mom. om vägledande miljömål och indikatorer som fastställts i Förvaltningsplan för de åländska vattnen, 2022 – 2027, för att uppnå god miljöstatus i den marina miljön.

Beräkningen av belastningen för odlingsplatsen har utgått från genomsnittliga värden av fodrets innehåll av kväve och fosfor, samt bedömningen att bästa tillgängliga teknik som enligt gängse branschkriterier är tillämpbar används. Myndigheten har utifrån verksamhetens årsrapporter uppskattat den genomsnittliga foderkoefficienten (FK) till 1,10. Vid beräkningarna har myndigheten utgått från att fodret innehåller i genomsnitt 0,7 % fosfor och 6,0 % kväve. I beräkningen ingår också att fisken binder 0,4 % fosfor och 2,75 % kväve. I bedömningen har såväl fiskens välmående, miljömässiga aspekter samt uppgifter i ansökan beaktats.

Definitionen av totalbelastning följer definitionen i fiskodlingsförordningen. Den i havet utsläppta specifika belastningen får enligt fiskodlingsförordningen inte överskrida 6 gram fosfor och 50 gram kväve per kilogram producerad fisk.

Om tillståndshavaren odlar enligt ovanstående innebär det att denne enligt ÅMHHM:s beräkningar kan odla cirka 523 ton regnbåge, med en teoretisk

belastning motsvarande 1 934 kg fosfor och 20 125 kg kväve.

Fodrets innehåll av fosfor och kväve var i tidigare tillstånd beräknat till 0,80 % respektive 6,1 % och foderkoefficienten 1,15. ÅMHM har vid beräkningarna justerat dessa förändringar och justerat så att tillväxten korrelerar med fosfor- och kväveinnehållet i fodret. Justeringen har lett till minskad belastning av främst fosfor, men även kväve. Den teoretiska belastningen beräknas jämfört med tidigare tillståndsvillkor minska med 648 kg för fosfor, vilket motsvarar 25 % och för kväve är siffran 1 063 kg, vilket motsvarar 5 %. Trots den justerade och minskade teoretiska belastningen finns möjlighet för bolaget att bedriva verksamheten med bibehållen nivå på producerad tillväxt.

Om det i samband med revidering av villkor framgår att belastningen lokalt är för stor trots neddragningen, så kan villkor 1 omprövas och näringsmängderna ytterligare justeras. Även förändringar av fosfor- och kväveinnehåll i fodret kan föranleda nya justeringar i beräkningarna av teoretisk belastning i samband med revidering.

Tabell 1. Myndighetens beräkningar av teoretisk och specifik belastning för Lejgrund, inkl. vinterförvaring vid Bjärnäsudden.

	Fosfor (kg)	Kväve (kg)
Närsaltsinnehåll i fodret	4025	34500
Närsaltsinnehåll ger max. fodermängd	575000	575000
Fodermängd ger fisktillväxt (med FK 1,10)	522727	522727
Totala mängden näringsämnen som binds i fisken	2091	14375
Teoretisk belastning	1934	20125
Specifik belastning	0,004	0,039

ÅMHM har vid beräkningen av teoretisk belastning beaktat de senaste årens redovisade produktionsresultat samt på resultat av sedimentundersökningar, mätningar av kvalitetsfaktorer, dvs parametrar, och dess trender både vid odlingsplatsen och i vattenförekomsten. Ytterligare har myndigheten beaktat försiktighetsprincipen och åtgärdsprogrammet som antagits för att förebygga en försämring av vattenkvalitet och uppfylla kvalitetsmålet om god status i marina vatten.

Undersökningar vid fiskodlingen Lejgrund visar på små lokala miljöeffekter på grund av viss nedsättning av tillståndet för klorofyll och perifyton. Under år 2022 och 2023 visar även bottenundersökningar på flera punkter med reducerade

sediment och svavelvätelukt. Skiftet Södras ekologiska status klassificeras som måttlig och resultat av undersökningar i vattenförekomsten visar på en negativ trend för de biologiska parametrarna klorofyll-a och makrofyter. Likaså bedöms fiskodlingens andel av den lokala fosforbelastningen vara betydande. Därav finner ÅMHHM det skäligt att minska belastningen av främst fosfor, men även kväve i enlighet med 4 kap. 2 § och 5 kap. 21 § vattenlagen. Den lägre belastningen av fosfor och kväve minskar den lokala miljöpåverkan och risken att vattenkvaliteten försämras, samt ökar möjligheten att uppnå det övergripande målet om god vattenkvalitet i kustvatten.

ÅMHHM bedömer att den teoretiska belastningen av fosfor och kväve ska bibehållas på de senaste årens redovisade belastningsnivåer för att inte riskera försämring av parametrarnas status och äventyrar uppnående av god vattenkvalitet enligt 21 § vattenlagen.

ÅMHHM bedömer enligt undersökningar och sammanställningar att odlingen av fisk vid Lejgrund och vinterförvaring vid Bjärnäsudden inte orsakar risk för de biologiska egenskaper som är centrala delar av den ekologiska statusklassificeringen av vattenförekomster eller för den biologiska mångfalden. Då fiskodlingen vid Lejgrund är belägen på ett strömt område med högt vattenutbyte med god syrgashalt och användningen av foder och utfodringsmetoder är de mest avancerade, samt att verksamheten begränsas i enlighet med beslutet, bedömer ÅMHHM att verksamhetens verkningar inte är så omfattande att den skulle kunna äventyra uppnåendet av lagstiftningens mål för vattenkvalitet.

ÅMHHM bedömer likaså att effekten av verksamheterna inte kommer att påverka vattenförekomsten eller de närmaste vattenförekomsterna på sådant sätt att verksamheten orsakar försämring av en ytvattenförekomst status eller äventyrar uppnåendet av en god status hos en ytvattenförekomst. Därmed är inte heller verksamheterna i enlighet med tillståndet i strid med Ålands eller Europeiska unionens rättspraxis.

Foder och BAT

Det foder som används vid fiskodling i Östersjön består i huvudsak av råvaror från fisk, trots att en numera ökande andel vegetabilier inblandas. Fiskodling innebär därmed en indirekt påverkan på ekosystemen, varför myndigheten anser att det är skäligt att sökanden i enlighet med kravet i 7 § miljöskyddslagen ska ha

tillräcklig kunskap om verksamheternas miljöpåverkan och kravet i 4 § miljöskyddslagen på förebyggande av skada därav. Sökanden ska därför enligt villkor 2, så långt det är möjligt, begära in uppgifter från leverantören om att fångst av fiskråvara och tillverkning har skett enligt gällande lagar, överenskommelser och enligt miljömässigt godtagbara metoder och principer. I den mån foder med råvara från Östersjön finns att tillgå så är det rekommenderat för att öka kretsloppstänkandet och minska tillförsel av näringsämnen.

Enligt 4 kap. 7 § 1 mom. vattenlagen ska den som utövar eller ämnar utöva vattenfarlig verksamhet vidta de skyddsåtgärder, tåla de begränsningar samt iaktta de försiktighetsmått i övrigt som skäligen kan krävas för att förebygga eller avhjälpa risk för försämring av vattenkvaliteten. Omfattningen av åliggande enligt 4 kap. 7 § 1 mom. ska bygga på tekniskt bästa möjliga lösning som är ekonomiskt möjlig för den typ av verksamhet som är i fråga. Exempelvis finns idag olika tekniska hjälpmedel för övervakning och styrning av utfodring. ÅMHH bedömer i enlighet med rättspraxis om BAT i närregionen, dvs. i Sverige och Finland, att det inte ännu finns tekniskt och ekonomiskt kostnadseffektiv metod idag inom nätkasseodling med vilken man kan samla upp näringsämnen som kommer ut i havet. Enligt sökanden motsvarar fiskodlingen enligt ansökan bästa miljöpraxis (BEP) i havsområde. Villkor 3 ställs i syfte att tillgodose kraven på bästa tillgängliga teknik enligt miljöskyddslagens 4 § och 4 kap. 7 § 2 mom. vattenlagen.

Lokalisering och hänsyn till allmänna och enskilda intressen

Fiskodlingens placering är väsentlig då vattenfarlig verksamhet enligt 4 kap. 4 § vattenlagen ska utövas med minsta intrång och olägenhet för andra allmänna och enskilda intressen. Särskilt med beaktande på fiskbestånd och möjlighet att bedriva fiske, samfärdseln, möjligheterna att på det berörda vattenområdet i framtiden utföra annat vattenföretag, utöva vattenfarlig verksamhet eller bedriva annan härmed jämförbar verksamhet samt rekreativsmöjligheterna, naturskönheten, kulturvärdena och trivselen i omgivningen.

Enligt ansökan finns i fiskodlingens närhet inte någon bebyggelse och området saknar särskild skyddsstatus. Bolaget beskriver även att området inte utnyttjas mycket av lokal båttrafik eller för närings- och husbehovsfiske. Vid Bjärnäsudden finns dock en del byggnation och en allmän farled.

Odlingsanläggningarna behöver enligt villkor 4 hållas i skick samt vara

förankrade så att de inte flyttar sig, utgör olägenhet för samfärdsel eller utgör ett hinder för sjöfart. Konstruktionerna ska vara utmärkta i enlighet med Traficoms anvisningar.

Kemikalier och avfallshantering

Kemikalier ska hanteras så att de inte kan förorena mark, luft eller vatten enligt miljöskyddslagens 4 och 5 §§. Med stöd av e punkten 24 § miljöskyddslagen och 4 kap. 7 § vattenlagen utfärdar ÅMHH villkor 5 om hantering av kemikalier inom verksamheten. Exempelvis finns idag tekniska alternativ till färgning av odlingskassar med anti-foulingmedel.

Villkor 6 och 7 reglerar hantering av avfall som uppkommer i verksamheten och ska enligt 8 § avfallslagen (FFS 646/2011), antagen genom landskapslag (2018:83) om tillämpning av rikets avfallslag, beaktas prioritetsordningen förebyggande, förberedelse för återanvändning, materialåtervinning, annan återvinning (t.ex. till energi) samt bortskaffande. Vidare ska verksamhetsutövaren föra bok över avfallet som uppstår i verksamheten i enlighet med 118 § avfallslagen samt upprätta erforderliga transportdokument enligt 121 § samma lag för borttransport av avfallet. Villkoren ges med stöd av 24 § b punkten och 26 § miljöskyddslagen samt 8, 13–17, 118 och 121 §§ rikets avfallslag.

Villkor 8 reglerar hantering vid konstaterande av sjukdomsutbrott i odlingen och hur verksamhetsutövaren ska förfara så att smittspridning begränsas och risk för spridning av smitta till vild fisk minimeras. Villkoret ges med stöd av vattenlagen 4 kap. 4 § för att tillgodose att verksamhetens risk för påverkan på fiskbestånd och fiske minimeras.

Egenkontroll

Enligt 1 kap. 1 § vattenlagen ska vatten och vattenområden inom landskapet användas på det sätt som bäst gagnar en uthållig utveckling. Ytvatten samt ekologiska förhållanden i saltsjön ska nyttjas, skyddas och vårdas så att en uthållig utveckling gagnar och så att där kan finnas sådana växt- och djursamhällen, som i huvudsak utgör naturliga inslag i dessa naturmiljöer.

Verksamhetsutövaren ska enligt 7 § miljöskyddslagen ha tillräcklig kunskap om verksamhetens miljöpåverkan och om möjligheterna att förebygga och begränsa dess negativa miljöpåverkan. Ett stöd för detta är egenkontroll av verksamheten. ÅMHH föreskriver i med stöd av 26 § miljöskyddslagen i föreskrift 9 att

verksamhetsutövaren ska föra dagbok över verksamheten samt sammanställa uppgifterna till en lättfattlig årsrapport som ska skickas in till tillsynsmyndigheten.

Recipientkontroll

Föreskrift 10 syftar till att klargöra verksamhetsutövarens ansvar för egenkontroll i enlighet med miljöskyddslagens 26 §. Kontroll av odlingarnas miljöpåverkan sker inom ramen för det gemensamma miljökontrollprogrammet för de åländska fiskodlingarna vars grund lades 1993, och senare har reviderats vid ett flertal tillfällen. Enligt plan sker provtagning årligen vid samtliga fiskodlingsenheter där verksamhet bedrivs.

Ansvarig person

En ansvarig person med den kunskap som krävs för att övervaka anläggningarna och att miljötillståndet följs måste enligt villkor 11 finnas för att fylla kravet på verksamhetsutövarens organisation i miljöskyddslagens 7 §.

Avslutande av verksamhet

På grund av svårigheter att i samband med prövningen bedöma omfattningen av påverkan på miljön och därmed behov av eventuella åtgärder vid avslutande av verksamhet utfärdas inget villkor för detta. Om tillståndet inte innehåller tillräckliga bestämmelser för avslutande kan ÅMHH enligt 34 § miljöskyddslagen besluta om dylika åtgärder i samband med eller efter avslutande. Med villkor 12 avses att verksamhetsutövaren vid avslutande av verksamheten ska ansöka om tillstånd för avslutande för att myndigheten ska kunna göra en bedömning av huruvida det behövs undersökningar, saneringsåtgärder eller andra försiktighetsmått i samband med avslutandet.

Sammanfattande motivering

ÅMHH konstaterar att kravet på sökandens rätt till de erforderliga vattenområdena är uppfyllda och att platsen som avses i ansökan lämpar sig för fiskodlingsverksamhet i den omfattning som anges i tillståndsvillkoren ovan. Vidare konstaterar myndigheten att ovan ställda villkor utgör ett sådant skydd att verksamheterna inte står i strid med enskilda och allmänna intressen.

Fiskodlingsverksamhet medför ett nettotillskott av närsalter till havet, men då miljötillståndet innehåller villkor och föreskrifter för förebyggande av förorening och begränsning av fiskodlingsverksamhetens belastning, vilka ges med stöd av

24 och 26 §§ i miljöskyddslagen och 4 kap. 7 § vattenlagen, anser myndigheten att nyttan av att verksamheten får bedrivas på den avsedda platsen är betydlig i förhållande till den skada som kan följa av att verksamheten tillåts.

Villkoren har utformats i syfte att tillse att ändamålet med verksamheten nås med minsta olägenhet för miljön, utan att kostnaderna för dessa hänsyn medför att företaget och verksamheten omöjliggörs. Verksamhetsutövaren svarar enligt 7 § miljöskyddslagen och 4 kap. 7 § vattenlagen, oavsett givna villkor, för att miljöförorening förebyggs, undanröjs och begränsas och för att försämring av vattenkvaliteten förhindras, så även efter det att verksamheten avslutats i enlighet med vad som sägs i 34 § miljöskyddslagen och 4 kap. 7 § vattenlagen.

Med ovanstående motiveringar finner ÅMHH grund för beviljande av tillstånd för fiskodling vid Lejgrund och vinterförvaring vid Bjärnäsudden, båda i Brändö kommun.

Avgift

För detta tillståndsbeslut uppbärs en avgift enligt punkt 1, avgiftstabell 1 i Ålands landskapsregeringsbeslut om taxa för Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet 2023. Taxan finns på amhm.ax/avgifter.

Fiskodling med en produktion över 100 ton per år	13 956 €
<u>Annonskostnad, delgivning ansökan</u>	<u>95,30 €</u>
Totalt*	14 051,30 €

*Annonskostnad för delgivning av beslutet tillkommer.

Besvär

Besväransvisning bifogas.

Beslutet justeras omedelbart.

För Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet

Ulrika Sandell-Boman
Prövningsnämnden
Beslutande

Ann-Sofi Wikingson
Miljöskyddsinspektör
Föredragande

Bilagor

1. Ärendehantering
2. Besvärsanvisning

Ärendehantering

Ansökan

Brändö Lax Ab har ansökt om nytt miljötillstånd för befintlig fiskodling vid Lejgrund och vinterförvaring vid Bjärnäsudden, Brändö kommun.

Ansökan inkom 29.06.2023 och har den 03.07.2023 tillkännagivits för allmänheten genom publicering på myndighetens webbplats.

Meddelande om ansökan

Meddelande om ansökan enligt 16 § i landskapslag (2008:124) om miljöskydd tillsammans med ärendets handlingar har varit tillgängliga på ÅMHHM:s elektroniska anslagstavla och i myndighetens reception på Norragatan 17 under tiden 03.05 – 24.05.2024. I meddelandet framgick att envar har rätt att skriftligen yttra sig över ansökan inom ovan nämnda tid.

Delgivning av ansökan

Hörande av part har skett genom offentlig delgivning under tiden 03.05 – 24.05.2024 på ÅMHHM:s anslagstavla samt enligt 13 § miljöskyddslagen även skett genom annons i tidningen Åland 03.05.2024. I delgivningen framgick att vem som helst hade rätt att skriftligen yttra sig över ansökan inom ovan nämnda tid.

Yttranden

Det har inte inkommit några yttranden under tiden för offentlig delgivning.

Utlåtanden

ÅMHHM har begärt och erhållit utlåtande från Ålands landskapsregering. Utlåtande inkom från miljöbyrån den 26.10.2023. Utlåtandet kompletterades den 28.03.2024.

Bemötande

ÅMHHM har givit Brändö Lax Ab möjlighet att bemöta inkommet utlåtande och svar på hörandet har inkommit. Brändö Lax Ab lämnade ett svar 11.12.2023 och

16.04.2024.

Delgivning av beslut

Tillståndsbeslutet sänds till sökanden med mottagningsbevis. Beslutet delges offentligt på ÅMHM:s anslagstavla samt genom annons i tidningen Åland och en kopia av beslutet finns under denna tid framlagd för allmänheten på ÅMHM:s kansli. Beslutet finns även tillgängligt på ÅMHM:s hemsida, www.amhm.ax. I delgivningen framgår att sakägare kan anföra besvär över beslutet hos Ålands förvaltningsdomstol.